

Analysis of the Impact of Cultural Indicators on Improving the Quality of Urban Landscape (Case Study: Urmia City)

Nermin Razi Moftekhar

Assistant Professor of Architecture and Urban Planning, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran.

n.razii@yahoo.com

Akbar Abdolazadeh Tarif

*Assistant Professor of Architecture and Urban Planning, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran.

taraffarat@yahoo.com

Arash Saghafi ASL

M.A. in General Psychology, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran.

a.saghafi@iaut.ac.ir

Daruosh Sattarzadeh

Associate Professor, Department of Architecture and Urban Planning, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran.

sattarzadeh@iaut.ac.ir

Received: 2025/06/03

Accepted: 2025/11/23

DOI:

10.22034/jpcs.2025.1283440.1403

ABSTRACT

Urban landscape is the art of visually and structurally integrating the set of buildings, streets and places that make up the urban environment. One of the things that has a significant impact on the sustainability of the urban landscape is culture. Culture implicitly establishes a link between the spatial and material elements of the city and the social and economic forces that shape it. In other words, the body of the city is the effect and footprint of human desires and activities. Therefore, the aim of this research is to develop strategies for the sustainability of the urban landscape based on cultural indicators. The present research is of an applied type and its research method is descriptive-analytical. The statistical population of the citizen research is based on the statistics of the population and housing census of Urmia city in 2016, which is equivalent to 750,805 people, which was calculated as 384 people using the Cochran method, and is distributed in proportion to the population of each of the 5 regions. Then the obtained data were analyzed using SPSS software. The results showed that cultural indicators have different effects on the urban landscape of Urmia. Considering the weighted average of each of the cultural indicators; in general, it can be said that regions 4, 1, 5, 2 and 3, respectively, with numerical values of "2.86 - 2.73 - 2.47 - 2.32 and 2.29", have had the greatest effect on the urban landscape of Urmia

Keywords: Urban landscape, culture, sustainable development, strategy, Urmia city.

► **Citation (Vancouver):** Razi Moftekhar N, Abdolazadeh Tarif A, Sattarzadeh A, Sattarzadeh D, Analysis of the Impact of Cultural Indicators on Improving the Quality of Urban Landscape (Case Study: Urmia City). *Police Cultural Studies*, 2025; 12(2): 43-58.

► **Citation (APA):** Razi Moftekhar, N., Abdolazadeh Tarif, A., Sattarzadeh, A., Sattarzadeh, D., (2025) Analysis of the Impact of Cultural Indicators on Improving the Quality of Urban Landscape (Case Study: Urmia City). *Police Cultural Studies*, 12(2), 43-58.

تأثیر شاخص‌های فرهنگی بر ارتقای کیفیت منظر شهری؛

مطالعه موردی شهر ارومیه

نرمین رازی‌مفتخر

استادیار معماری و شهرسازی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران. n.razii@yahoo.com

اکبر عبداله‌زاده طرف

* استادیار معماری و شهرسازی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران. taraffarat@yahoo.com (نویسنده مسئول)

آرش تقفی‌اصل

دانشیار معماری و شهرسازی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران. a.saghafi@iaut.ac.ir

داریوش ستارزاده

دانشیار گروه معماری و شهرسازی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران. sattarzadeh@iaut.ac.ir

چکیده

یکی از عواملی که تأثیر به‌سزایی بر پایداری منظر شهری دارد، فرهنگ است. به‌طور ضمنی، فرهنگ پیوندی میان عناصر فضایی و مادی شهر و نیروهای اجتماعی و اقتصادی شکل‌دهنده آن برقرار می‌کند. به‌بیان‌دیگر، کالبد شهر، اثر و رد پای تمایلات و فعالیت‌های انسانی است. بنابراین، هدف این پژوهش کاربردی، به‌روش توصیفی-تحلیلی با استفاده از پرسشنامه، بررسی تأثیر شاخص‌های فرهنگی بر ارتقای کیفیت منظر شهری بود. داده‌های حاصل از طریق آزمون‌های آماری ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندمتغیره در نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شدند. نتایج نشان داد که شاخص‌های فرهنگی تأثیر متفاوتی بر منظر شهری دارند. با توجه به میانگین وزنی هر کدام از شاخص‌های فرهنگی در کل می‌توان اظهار داشت که به‌ترتیب مناطق ۴، ۱، ۵، ۲ و ۳ با ارزش عددی (۲/۸۶، ۲/۷۳، ۲/۴۷، ۲/۳۲ و ۲/۲۹) بیشترین تأثیر را بر منظر شهری ارومیه داشته‌اند. به‌صورت کلی، شاخص‌های فرهنگی، تاریخی، اقتصادی و دینی-مذهبی بیشترین تأثیر را بر کیفیت منظر شهری ارومیه داشته است. **کلیدواژه‌ها:** منظر شهری، فرهنگ، توسعه پایدار، کیفیت منظر، شهر ارومیه.

نوع مقاله: پژوهشی

صص: ۴۳-۵۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۳/۱۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۰۲

شناسه دیجیتال (DOI):

10.22034/jpcs.2025.1283440.1403

◀ **استناد (ونکوور):** رازی‌مفتخر، ن.، عبداله‌زاده طرف، ا.، تقفی‌اصل، آ.، ستارزاده، د. تأثیر شاخص‌های فرهنگی بر ارتقای کیفیت منظر شهری؛ مطالعه موردی شهر ارومیه. *مطالعات فرهنگی پلیس*، ۱۴۰۴، ۱۲(۲): ۴۳-۵۸.

◀ **استناد (APA):** رازی‌مفتخر، ن.، عبداله‌زاده طرف، ا.، تقفی‌اصل، آ.، ستارزاده، د. (۱۴۰۴). تأثیر شاخص‌های فرهنگی بر ارتقای کیفیت منظر شهری؛ مطالعه موردی شهر ارومیه. *مطالعات فرهنگی پلیس*، ۱۲(۲)، ۴۳-۵۸.

مسئله اصلی که شهرهای کنونی در سده اخیر با آن روبه‌رو بوده‌اند، رشد فزاینده شهرها و ارائه برنامه‌ریزی شهری با رویکردی کالبدمدار و تکیه بر الگوهای جهانی یکسان‌ساز و عملکرد گرا در توسعه زیرساخت‌ها و تعیین عملکرد در قالب کالبدی معین و فارغ از دیدگاه‌های معناگرایانه و بوم‌شناسانه بوده است. بنابراین، شکل‌گیری شهرها که در طول زمان بر مبنای روندی فرهنگ‌مدار، مفهوم‌گرا و در بستر ارزشی معنایی و بر پایه سیما و پتانسیل‌های محیط در عرصه منظر شهری عینیت می‌پذیرفت، در سده‌های اخیر با گسستگی در فرایند تکوین پیکره شهری مواجه شده است (شو و همکاران، ۲۰۲۴: ۲۷۵). آنچه امروز به دلیل رشد شتاب‌زده شهرها موجب هم‌شکل‌سازی ساختارهای شهری گشته، به عنوان چالشی فراروی شهرسازی نوین قرار گرفته است و آن رفع معضل موجود در نحوه تبیین درون‌مایه‌های تاریخی، مذهبی، بومی و... در قالب فرهنگ شهری و عینیت‌بخشی این درون‌مایه‌ها در عناصر گویای منظر شهری است (براون و ریموند، ۲۰۱۷: ۹۷) و تأکید بر این مسئله است که شهر باید توانایی تبیین اصالت، شخصیت منحصر به فرد خود را بر مبنای درون‌مایه‌های فرهنگی هم‌جهت با نمود در عرصه منظر شهری داشته باشد (زهنگ و همکاران، ۲۰۲۴: ۳).

ارتقای کیفیت کالبدی و فراهم‌آوردن بستری برای پذیرش رویدادهای فرهنگی و فعالیت‌های مبتنی بر فرهنگ، موجب می‌شود تا تصویر و وجهه بهتری برای شهرها شکل بگیرد (ریچارد و ویلسون، ۲۰۰۴: ۳۵). از نیمه دوم قرن بیستم به بعد و با رکود کیفیت محیط‌های شهری، برنامه‌ریزی شهری نوین عامل تخریب کیفیت فضا و ایجاد فضاهای شهری غیر جذاب و ناکارآمد شده است (پورجعفر و دهقانی، ۱۳۹۰: ۸۲). در نتیجه، در پرتو حضور شرکت‌های بین‌المللی و فراملی در عرصه توسعه و عمران محلی با ویژگی «برخورد با محیط مصنوع به‌مثابه نوعی

کالا»، این واژه را شکل می‌دهد که نتیجه جهانی‌شدن، همگون‌سازی فرهنگی است (کیم و همکاران، ۲۰۲۱: ۵۴). به‌ویژه اگر بنگاه‌های توسعه و عمران بخواهند که جهانی عمل کنند، آنچه که در آینده مشاهده خواهد شد، مناظری یکسان در همه‌جا خواهد بود.

در حیطه مفهوم پایداری، فرهنگ شامل روابط و ارزش‌ها، میراث و مکان، هنرها و تنوع و تاریخ اجتماعی می‌شود (رزلند، ۲۰۱۲: ۱۲). مناظر فرهنگی، به‌مثابه پلی میان حال و گذشته محسوب می‌شوند که به‌واسطه آن‌ها انسان امروزی می‌تواند به درک و فهم قابل قبولی از گذشته و هویت خویش دست یابد. بنابراین، در درجه اول شناخت این مناظر و ارزش‌های هویتی و فرهنگی آن و در مرحله بعد، تلاش در جهت حفاظت و نگه‌داشت این ارزش‌ها برای انتقال آن‌ها به نسل‌های آتی حائز اهمیت است (مخلص و همکاران، ۱۳۹۲: ۳۶). بر این اساس، در عصر حاضر، گذار از روند یکسان‌ساز شهری در برنامه‌ریزی‌های کارکردمحور و نیاز به بازنگری در احیای دوباره فرهنگ شهری و معنابخشی به شهرها، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر دارد. این‌که منظر شهر تا چه میزان از نظر ذهنی و عینی قابل‌شناسایی بوده و با ارزش‌ها و مفاهیم جامعه و محیط بوم‌ساخت انطباق داشته باشد، رویکرد نوینی در جهت ارتقای بخشی عرصه شهری است.

دامنه وسیعی از تأویل فرهنگی که به‌آهستگی تغییر می‌پذیرد، در مقابل مدها، سلیقه‌ها و سبک‌هایی که سریع تغییر می‌کنند وجود دارد. بنابراین، شاید بتوان چارچوبی برای بازیابی فرهنگ از نمونه‌های قبلی، خصوصاً در رابطه با رسوم قومی یافت (راپاپورت، ۱۳۹۲: ۴). در این راستا نیاز به تدوین شاخص‌های فرهنگی جهت ارائه نگرشی شخصیت‌گرا بر مقوله شهرسازی ضرورت می‌یابد. استناد بر وجوه فرهنگی در شهرهای معاصر، راه‌کاری در راستای تبیین وجوه پنهان ارزشی در عرصه منظر شهری است که

باقابلیت تجلی، معنابخشی، حفظ اصالت، هویت‌بخشی و با تدوین معیارهای بازیابی گنجینه معنایی و ادراکی از تاریخ، مذهب، بوم‌ساخت و... منظر شهرها را ارتقاء می‌بخشد (بسیو^۱، ۲۰۲۳:۱۳).

منظر در جهان امروز موجودی زنده و پویاست که از یک سو متأثر از انسان و نحوه ارتباط او با محیط و از سوی دیگر، با تداعی خاطراتی که در زمان‌های طولانی بر بستر آن روی داده است، بر ارتباط او با محیط تأثیر می‌گذارد و در نتیجه فرهنگ و تمدن انسان را تغییر می‌دهد. به‌طور کلی، منظر گونه‌ای از مکان و محصول تعامل انسان و محیط در فضاهای بیرونی است. در واقع، منظر دارای ماهیت مکان و محصول تجربه انسان در فضا است. در طول تاریخ، تعامل انسان و محیط به دست جامعه و در چارچوب اقتضائات طبیعی و تاریخی، منظر را پدید آورده است.

در این حوزه مطالعات مشابهی به چشم می‌خورد که به برخی از آن‌ها در این جا اشاره می‌شود. بخارایی و همکاران (۱۳۹۸) اظهار می‌دارند که فرهنگ مدنی، فرهنگ سیاسی و سیاست‌های فرهنگی عمومی در شکل‌گیری منظر شهری مؤثر هستند. همچنین، چراغی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که فرهنگ نظامی از باورها، ارزش‌ها و الگوهای رفتاری دیرپا و نمادهاست که رفتارها و مناسبات جامعه را شکل می‌دهد که این امر زمینه را برای شکل‌دهی به منظر شهری متناسب با فرهنگ و هویت شهری فراهم می‌کند. به‌علاوه، کیانی و همکاران (۱۴۰۱) نشان دادند که یکی از مؤلفه‌های مهم جامعه شهری امروز ایران، مربوط به چگونگی تحقق فرهنگ شهرسازی در بین شهرهای مختلف است که هریک به دلیل داشتن ویژگی‌های خاص جغرافیای رفتاری و فرهنگی، اغلب طراحان، برنامه‌ریزان و مدیران شهری را با چالشی بزرگ روبه‌رو کرده است. در همین راستا، منصور و جهانبخش (۱۴۰۳) معتقدند که احساس تعلق به مکان و یافتن هویت مکانی خاص و فرهنگی مکان،

سبب افزایش ارتباط انسان با محیط و در نتیجه، ارتقای کیفیت مطلوب کالبد و منظر شهری شده است. علاوه بر این، نتایج مطالعه پراسکات و ناینسلم^۲ (۲۰۱۸) نشان داد که تلفیق مؤلفه‌های فرهنگی از قبیل شاخص فرهنگ تاریخی، فرهنگی ادبی و فرهنگ سیاسی باعث تفاوت در منظر شهری شده و اختلاف در پیکره‌بندی منظر شهری سبب تفاوت در تعامل ساکنان شده است. همچنین، نتایج پژوهش ملک‌نیا و همکاران (۲۰۲۴) نشان داد که فرهنگ و بازآمدهای فرهنگی جزئی جدایی‌ناپذیر از مناسبات و شکل‌گیری منظر شهری محسوب می‌شوند و هر منظری از شهر با فرهنگ و بارزهای فرهنگی مختص به خود شناخته می‌شود. ادیکاری^۳ و همکاران (۲۰۲۵) نیز نشان دادند که اکوسیستم فرهنگی که مبتنی بر فرهنگی بومی و قومی است، نقش مهمی در ارتقای کیفیت منظر شهری دارد که این امر باعث ارتقای ارزش‌های اجتماعی، معنوی و فرهنگی منظر شهری شده است. با مروری بر پیشینه پژوهش نوآوری این پژوهش را می‌توان در بررسی تأثیر عوامل و عناصر گوناگون فرهنگی بر منظر شهری نام برد؛ به‌گونه‌ای که در پژوهش‌های گذشته بر روی این حوزه پژوهشی انجام نگرفته است.

شهر ارومیه به‌عنوان نمونه مورد مطالعه با وجود داشتن پیشینه تاریخی، موقعیت باغ شهری، قرارگیری در بستر غنی طبیعی و تنوع قومیت‌ها و مذاهب، با عدم وجود راهبردهای ارتقای منظر و تکیه بر درون‌مایه‌های فرهنگی و اغتشاش در انسجام منظر شهری و عدم توانایی در تبیین شخصیت ویژه شهری روبه‌رو است. بنابراین، پژوهش حاضر در پی پاسخ‌گویی به این پرسش است که «تأثیر شاخص‌های فرهنگی بر ارتقای کیفیت منظر شهری چگونه است؟»

1- Besio
2- Prescott & Ninsalam
3- Adhikary

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی-تحلیلی است. در راستای گردآوری داده‌ها از روش کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شد. جامعه آماری، با استناد به آمار سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۵ شهر ارومیه که معادل ۷۵۰۸۰۵ نفر است. با روش کوکران، حجم نمونه ۳۸۴ نفر محاسبه گردید که به تناسب جمعیت هر منطقه (۵ منطقه) توزیع شده است. در جهت گردآوری داده‌های میدانی از پرسشنامه‌ای بهره بردیم که گویه‌های آن از منابع مختلف جمع‌آوری شده و در جدول ۱ ارائه شده است. در این پژوهش، به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های آماری پیرسون و رگرسیون در محیط نرم‌افزار spss استفاده

شده است. روایی پرسشنامه در دو مرحله روایی صوری و ظاهری از طریق کسب نظر اساتید و کارشناسان تأیید و پایایی پرسشنامه از طریق محاسبه آلفای کرونباخ و محاسبه ضریب پایایی ترکیبی (CR) سنجیده شد. مقدار آلفای کرونباخ و ضریب پایایی ترکیبی برای هر متغیر، بین صفر و یک است و چنانچه مقدار به دست آمده بالاتر از ۰/۷ باشد، پرسشنامه پایایی مناسبی دارد. نتایج حاصل از مقدار آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی پرسشنامه که در جدول (۱) نشان داده شده است، تأییدکننده پایایی مناسب پرسشنامه مورد استفاده است.

جدول ۱- تعداد گویه‌ها، پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ متغیرهای پژوهش

متغیرها	گویه‌ها	منابع	AVE	پایایی ترکیبی	آلفای کرونباخ
فرهنگ تاریخی	وسعت بافت تاریخی (قدمت و کیفیت)، تعداد بناهای تاریخی (قدمت و کیفیت) و تنوع مراسم سنتی و تاریخی	امین‌زاده (۱۳۹۵)	۰/۶۵۴	۰/۸۵۵	۰/۸۹۸
فرهنگ ادبی - هنری	فرهنگ‌سراهای موجود (تعداد و وسعت)، تعداد کتابخانه‌ها، تالارهای موسیقی و تئاتر و سینما و شخصیت‌های برجسته ادبی و هنری	اشرفی (۱۳۹۹)	۰/۵۳۳	۰/۷۴۹	۰/۸۵۵
فرهنگ اقتصادی	تولید خالص و ناخالص داخلی، سرمایه‌گذاری داخلی، سرمایه‌گذاری خارجی، میزان تبادلات برون‌مرزی و برنامه‌های توسعه و عمرانی	مخلص و همکاران (۱۳۹۲)	۰/۸۰۹	۰/۸۳۳	۰/۷۵۰
فرهنگ سیاسی - دیپلماسی	امنیت، شفافیت، تعاملات برون‌مرزی، دیپلماسی شهری دو جانبه	اندر و بوگی (۲۰۱۸)	۰/۷۳۲	۰/۸۸۷	۰/۷۸۸
فرهنگ اکوسیستم	حفظ تنوع زیستی، حفاظت اکوسیستم، عدم آلودگی هوا، آب‌وخاک و عدم آلودگی صوتی و نور	منصوری (۱۳۸۹)	۰/۶۵۴	۰/۸۵۵	۰/۸۹۸
فرهنگ دینی - مذهبی	بناهای مذهبی (تعداد، وسعت، کیفیت، اماکن اجرای مراسم دینی - مذهبی)، تنوع مراسم دینی - مذهبی، تنوع ادیان و مذاهب و تعامل مذاهب	ویجسویا (۲۰۱۵)	۰/۵۷۸	۰/۸۷۹	۰/۷۸۹
فرهنگ بومی - قومی	تنوع قومیت‌ها، تنوع مراسم بومی و قومی، تعامل قومیت‌ها، جذب و میزان پذیرش توریسم، جذب و میزان پذیرش اکوتوریسم	ریبریو و همکاران (۲۰۲۴)	۰/۶۲۱	۰/۹۲۳	۰/۷۱۲
فرهنگ تکنولوژیک و سازمان‌های مدیریت شهری	تکنولوژی حمل‌ونقل عمومی، تکنولوژی و فن‌آوری در عرصه خدمات شهری، انعطاف تشکیلاتی و قانونی و وجود اهداف معین سازمانی، اعتقادهای ارزشی و انسانی، اصلاح و تغییر مسیرها، تصمیم‌گیری‌های شورا مینا و رویکرد جمعی انتخاب مدیران	یوآتین و همکاران (۲۰۲۴)	۰/۶۷۸	۰/۷۳۹	۰/۷۳۲
فرهنگ کمال	عدالت‌محوری، ارزش‌مداری، آرامش، حضور الوهیت	وو و هابز (۲۰۱۷)	۰/۶۱۱	۰/۷۹۹	۰/۸۷۹
منظر شهری	تنوع پوشش گیاهی، زیبایی بصری، تنوع رنگ‌آمیزی لبه‌های شهری و پاکیزگی محیط	حیدری و همکاران (۱۳۹۲)	۰/۶۸۹	۰/۷۵۵	۰/۷۳۳

یافته‌ها

در این بخش، نتایج به دست آمده در دو نوع توصیفی و تحلیلی ارائه می‌شوند. در بخش نخست، یافته‌های توصیفی نمونه آماری پژوهش در جدول (۲) نمایش داده شده است.

جدول ۲- ویژگی‌های توصیفی نمونه آماری پژوهش

متغیر	نوع متغیر	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	مرد	۲۶۵	۶۹
	زن	۱۱۹	۳۱
سن	زیر ۲۵ سال	۲۳	۵/۹
	۲۶ الی ۳۰ سال	۶۹	۱۸
	۳۱ الی ۳۵ سال	۱۸۱	۴۷/۱
	۳۶ الی ۴۰ سال	۷۶	۱۹/۷
	۴۱ سال به بالا	۳۵	۹/۱
تحصیلات	زیر دیپلم	۲۷	۷
	دیپلم	۵۲	۱۳/۵
	فوق دیپلم	۸۳	۲۱/۷
	لیسانس	۱۲۸	۳۳/۴
وضعیت تأهل	فوق لیسانس	۹۴	۲۴/۴
	متاهل	۲۶۴	۶۸/۷
	مجرد	۱۲۰	۳۱/۲

همان‌گونه که در جدول (۲) قابل ملاحظه است، از تعداد ۳۸۴ نفر نمونه آماری پژوهش، از نظر جنسیت، ۲۶۵ نفر مرد و ۱۱۹ نفر زن، از نظر سن، بیشترین تعداد نمونه آماری در گروه سنی ۳۱ الی ۳۵، از نظر تحصیلات، بیشترین تعداد دارای تحصیلات لیسانس و از نظر وضعیت تأهل، ۲۶۴ نفر متأهل و ۱۲۰ نفر مجرد هستند. در این پژوهش، به منظور بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون کولموگروف-اسمیرنف استفاده شد که نتایج آن در جدول (۳) ارائه شده است. نتایج مندرج در جدول (۳)، حاکی از آن است که با توجه به این که مقدار سطح معناداری به دست آمده برای متغیرها بیشتر از ۰/۰۵ است. از این رو، توزیع داده‌ها نرمال است.

جدول ۳- بررسی نرمال بودن داده‌ها

متغیرها	آماره Z	سطح معنی داری
فرهنگ تاریخی	۱/۲۲	۰/۳۴۵
فرهنگ ادبی-هنری	۱/۴۳	۰/۴۳۱
فرهنگ اقتصادی	۱/۲۷	۰/۳۴۲
فرهنگ سیاسی-دیپلماسی	۱/۵۴	۰/۵۹۰
فرهنگ اکوسیستم	۱/۴۳	۰/۴۸۸
فرهنگ دینی-مذهبی	۱/۷۸	۰/۶۱۸
فرهنگ بومی-قومی	۱/۵۴	۰/۵۲۲
فرهنگ تکنولوژیک و سازمان‌های مدیریت شهری	۱/۶۵	۰/۶۷۸
فرهنگ کمال	۱/۲۱	۰/۲۱۱
منظر شهری	۱/۷۲	۰/۶۸۹

از طریق آزمون ضریب همبستگی پیرسون، میزان ارتباط و همبستگی بین شاخص های فرهنگی و منظر محاسبه شد:

جدول ۴- تعیین همبستگی بین شاخص های فرهنگی و منظر از طریق آزمون پیرسون

ردیف	شاخص های فرهنگی	مناطق پنج گانه شهر ارومیه					تأثیر کل در مناطق پنج گانه				
		۱	۲	۳	۴	۵	۱	۲	۳	۴	۵
۱	وسعت بافت تاریخی (قدمت و کیفیت)	۰/۶۶۱	۰/۵۸۴	۰/۳۵۲	۰/۸۳۳	۰/۵۹۲	۰/۷۲۲	۰/۵۲۵	۰/۶۰۳	۰/۸۶۲	۰/۸۱۳
۲	تعداد بناهای تاریخی (قدمت و کیفیت)	۰/۵۸۹	۰/۵۲۶	۰/۴۸۸	۰/۷۱۲	۰/۶۸۰					
۳	تنوع مراسم سنتی و تاریخی	۰/۶۶۹	۰/۴۷۲	۰/۴۲۵	۰/۷۹۴	۰/۵۶۳					
۴	قدمت پیشینه تاریخی منطقه	۰/۷۲۲	۰/۶۱۵	۰/۵۵۹	۰/۸۱۵	۰/۴۹۸					
۵	فرهنگ سراهای موجود (تعداد و وسعت)	۰/۴۶۳	۰/۶۵۲	۰/۵۲۸	۰/۶۶۵	۰/۴۵۷					
۶	شخصیت های برجسته ادبی و هنری	۰/۶۹۶	۰/۵۲۰	۰/۶۱۵	۰/۸۴۱	۰/۶۱۲					
۷	تولید خالص و ناخالص داخلی، سرمایه گذاری داخلی و خارجی	۰/۵۹۷	۰/۵۶۶	۰/۴۷۷	۰/۷۶۳	۰/۸۹۹					
۸	برنامه های توسعه و عمرانی	۰/۵۲۹	۰/۴۸۹	۰/۳۹۹	۰/۶۹۱	۰/۸۵۳					
۹	امنیت	۰/۳۴۱	۰/۲۹۸	۰/۸۴۴	۰/۶۳۱	۰/۷۵۱					
۱۰	دیپلماسی شهری دوجانبه	۰/۱۴۹	۰/۲۸۷	۰/۷۲۳	۰/۵۱۵	۰/۴۹۱					
۱۱	حفظ تنوع زیستی	۰/۸۸۵	۰/۷۷۱	۰/۳۶۱	۰/۵۵۶	۰/۴۴۸					
۱۲	حفاظت اکوسیستم	۰/۹۰۱	۰/۷۳۳	۰/۲۱۹	۰/۶۴۳	۰/۴۱۹					
۱۳	عدم آلاینده های هوا، آب، خاک و عدم آلودگی صوتی و نور	۰/۸۳۲	۰/۰۹۸	۰/۱۸۸	۰/۴۷۹	۰/۶۱۴					
۱۴	بناهای و اماکن مذهبی (تعداد، وسعت، کیفیت)	۰/۷۱۱	۰/۵۱۳	۰/۱۵۲	۰/۸۵۵	۰/۵۹۹					
۱۵	تنوع مراسم دینی - مذهبی و تنوع ادیان و مذاهب	۰/۶۴۴	۰/۶۱۴	۰/۴۳۹	۰/۸۹۷	۰/۵۱۸					
۱۶	تعامل مذاهب	۰/۵۸۸	۰/۶۱۶	۰/۴۹۳	۰/۷۹۸	۰/۲۵۵					
۱۷	تنوع قومیت ها و تنوع مراسم بومی و قومی	۰/۶۰۲	۰/۲۹۷	۰/۰۵۷	۰/۷۷۴	۰/۳۶۳					
۱۸	تعامل قومیت ها	۰/۵۸۱	۰/۴۱۶	۰/۴۵۵	۰/۶۶۱	۰/۶۱۲					
۱۹	جذب و میزان پذیرش توریسم و اکوتوریسم	۰/۶۸۲	۰/۳۵۵	۰/۶۱۲	۰/۴۶۷	۰/۶۵۴					
۲۰	تکنولوژی حمل و نقل عمومی	۰/۷۵۱	۰/۰۹۶	۰/۴۱۷	۰/۷۱۵	۰/۶۳۶					
۲۱	تکنولوژی و فن آوری در عرصه خدمات شهری	۰/۶۶۰	۰/۰۶۲	۰/۰۹۱	۰/۴۱۹	۰/۵۸۵					
۲۲	وجود اهداف معین سازمان ها	۰/۵۵۰	۰/۰۷۴	۰/۲۵۲	۰/۶۳۱	۰/۷۵۱					
۲۳	تصمیم گیری های شورا مینا	۰/۶۱۹	۰/۶۰۳	۰/۴۲۹	۰/۴۴۲	۰/۷۸۶					
۲۴	تعامل و هماهنگی سازمان های مدیریت شهری	۰/۸۱۰	۰/۶۸۸	۰/۴۶۱	۰/۶۲۵	۰/۸۲۶					
۲۵	عدالت محوری و شفافیت	۰/۳۵۵	۰/۵۴۹	۰/۵۸۳	۰/۳۳۸	۰/۶۵۵					
۲۶	ارزش مداری و حضور الوهیت	۰/۹۱۶	۰/۸۴۶	۰/۶۲۶	۰/۴۹۷	۰/۴۰۴					

با توجه به جدول (۴)، در بخش مربوط به بافت قدیم و تاریخی منطقه (۴)، در بخش مربوط به اقتصاد و برنامه‌های توسعه و عمران منطقه ۵، در بخش مربوط به فرهنگ اکولوژیک و طبیعت منطقه ۱، در بخش مربوط به مدیریت شهری و سازمانی منطقه ۲ و در نهایت در بخش مربوط به ارزش‌مداری و محوریت دینی و الهی منطقه ۳، همبستگی مطلوب‌تری با معیارهای منظر شهری داشته‌اند. در جمع‌بندی این مطلب باید اظهار داشت که درکل، شاخص‌های فرهنگی مربوط به مناطق ۴، ۵، ۱، ۳ و ۲ به ترتیب با ارزش عددی «۰/۸۶۲؛ ۰/۸۱۳؛ ۰/۷۲۲؛ ۰/۶۰۳ و ۰/۵۳۵» بیشترین تأثیر را بر منظر شهری ارومیه داشته‌اند. در این پژوهش، برای تعیین و رتبه‌بندی معیارها و زیرمعیارها از تحلیل «رگرسیون چندمتغیره» استفاده شده است. میانگین امتیازهای شاخص‌های تأثیرگذار بر منظر شهری ارومیه به تفکیک مناطق محاسبه شده است و با توجه به این که طیف لیکرت مورداستفاده در این مطالعه ۱ الی ۵ است، عدد ۳ به عنوان میانه نظری پاسخ‌ها انتخاب شده است. ارزش عددی «۱ تا ۲/۹۹» تأثیرگذاری کم؛ ارزش عددی «۳ تا ۳/۹۹» تأثیرگذاری متوسط و ارزش عددی «۴ و ۵» تأثیرگذاری مطلوبی دارند.

جدول ۵: تعیین و رتبه‌بندی معیارها و زیر معیارها با استفاده از تحلیل رگرسیون چند متغیره

ابعاد فرهنگ شهری	فرهنگ	مؤلفه‌های فرهنگ	شاخص‌های فرهنگ	منطقه ۱			منطقه ۲			منطقه ۳			منطقه ۴			منطقه ۵		
				Mean	Etd.Dev	R	Mean	Etd.Dev	R	Mean	Etd.Dev	R	Mean	Etd.Dev	R	Mean	Etd.Dev	R
فرهنگ تاریخی	فرهنگ تاریخی	کالبد تاریخی	وسعت بافت تاریخی (قدمت و کیفیت)	۳	۱/۰۴	۰/۸۱۲	۳	۱/۱۳	۰/۸۲۶	۱	۰/۸۴۱	۰/۸۱۴	۵	۱/۲۴	۰/۹۳۵	۱	۰/۷۵۵	۰/۶۱۲
				۲	۰/۸۲۹	۰/۶۳۱	۲	۰/۹۸۴	۰/۸۱۳	۱	۰/۶۱۵	۰/۳۵۵	۵	۱/۱۹	۰/۹۲۹	۳	۱/۱۳	۰/۹۱۹
فرهنگ تاریخی	رسوم و پیشینه تاریخی	ترویج مراسم سنتی و تاریخی	۳	۰/۸۱۷	۰/۴۴۵	۳	۰/۸۸۱	۰/۷۴۵	۱	۰/۴۹۸	۰/۲۱۹	۵	۱/۳۱	۰/۸۳۰	۱	۰/۵۲۱	۰/۳۲۰	
			۲	۰/۶۴۱	۰/۴۱۳	۳	۰/۷۵۳	۰/۳۲۰	۱	۰/۵۵۹	۰/۲۰۸	۵	۱/۰۹	۰/۹۵۲	۳	۰/۸۱۹	۰/۵۰۱	
فرهنگ ادبی - هنری	فرهنگ ادبی - هنری	اماکن ادبی - هنری	۱	۰/۴۵۱	۰/۱۳۰	۱	۰/۵۳۳	۰/۶۴۷	۳	۰/۷۷۳	۰/۳۵۶	۳	۰/۸۶۶	۰/۴۱۹	۲	۰/۶۲۲	۰/۳۶۱	
			۳	۰/۶۵۳	۰/۵۲۳	۲	۰/۵۱۶	۰/۸۱۷	۳	۰/۶۷۴	۰/۲۰۸	۳	۰/۷۰۱	۰/۸۴۱	۲	۰/۴۸۰	۰/۳۳۸	
فرهنگ ادبی - هنری	اشخاص ادبی - هنری	تالارهای موسیقی و تئاتر و سینما و شخصیت‌های برجسته ادبی و هنری	۲	۰/۵۱۱	۰/۳۶۱	۱	۰/۱۷۲	۰/۱۵۵	۲	۰/۵۹۱	۰/۴۴۸	۴	۱/۳۶	۰/۶۱۶	۲	۰/۶۱۵	۰/۵۲۲	
			۱	۰/۴۴۹	۰/۱۲۹	۱	۰/۵۲۹	۰/۴۵۱	۱	۰/۵۳۱	۰/۵۱۲	۳	۰/۶۴۴	۰/۹۱۵	۱	۰/۶۰۲	۰/۸۶۲	

ادامه جدول ۵: تعیین و رتبه‌بندی معیارها و زیرمعیارها با استفاده از تحلیل رگرسیون چند متغیره

ابعاد فرهنگ شهری	مؤلفه‌های فرهنگ	شاخص‌های فرهنگ	منطقه ۱			منطقه ۲			منطقه ۳			منطقه ۴			منطقه ۵			
			R	Etd.Dev	Mean	R	Etd.Dev	Mean	R	Etd.Dev	Mean	R	Etd.Dev	Mean	R	Etd.Dev	Mean	
فرهنگ ادبی - هنری	اماکن ادبی - هنری	فرهنگ‌سزاهای موجود (تعداد و وسعت)	۱	۰/۴۵۱	۰/۱۳۰	۱	۰/۵۳۳	۰/۴۷۱	۳	۰/۷۷۲	۰/۳۵۰	۳	۰/۶۱۶	۰/۶۱۶	۲	۰/۶۲۲	۰/۳۳۶	
			۳	۰/۶۵۳	۰/۵۲۳	۲	۰/۶۵۱	۰/۴۸۳	۳	۰/۷۸۶	۰/۱۷۷	۳	۰/۱۰۷	۰/۴۸۰	۲	۰/۴۸۰	۰/۳۳۸	
	اشخاص ادبی - هنری	تعداد کتابخانه‌ها	۲	۰/۵۶۱	۰/۳۶۱	۱	۰/۷۱۷	۰/۵۵۱	۲	۰/۹۵۰	۰/۷۳۳	۴	۰/۶۸۱	۰/۶۱۶	۲	۰/۵۱۶	۰/۵۲۲	
			۱	۰/۴۴۶	۰/۶۱۷	۱	۰/۶۲۵	۰/۵۴۰	۱	۰/۸۵۰	۰/۱۱۵	۳	۰/۳۳۶	۰/۵۱۶	۱	۰/۲۰۶	۰/۱۱۷	
	تولید ناخالص داخلی سرمایه	تولید ناخالص داخلی سرمایه‌گذاری داخلی	۱	۰/۵۱۶	۰/۳۸۷	۱	۰/۶۵۱	۰/۴۱۶	۱	۰/۶۶۵	۰/۶۳۳	۳	۰/۶۸۷	۰/۶۸۷	۲	۰/۳۸۷	۰/۱۶۳	
			۱	۰/۴۶۰	۰/۳۶۱	۲	۰/۳۳۰	۰/۶۱۰	۱	۰/۶۶۰	۰/۱۲۳	۳	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۲	۰/۱۶۷	۰/۵۵۷	
	فرهنگ اقتصادی	تعاملات اقتصادی	سرمایه‌گذاری خارجی	۱	۰/۳۸۷	۰/۷۰۱	۲	۰/۶۳۰	۰/۴۳۰	۱	۰/۳۳۰	۰/۶۶۰	۱	۰/۶۵۳	۰/۸۳۰	۱	۰/۱۶۳	۰/۰۵۰
				۳	۰/۸۷۰	۰/۲۵۷	۳	۰/۴۳۰	۰/۶۸۷	۱	۰/۵۷۰	۰/۶۳۳	۱	۰/۶۲۰	۰/۷۳۰	۱	۰/۶۱۰	۰/۷۳۸
		عمرانی	برنامه‌های توسعه عمرانی و عمرانی	۳	۰/۸۷۰	۰/۹۵۱	۳	۰/۷۸۰	۰/۸۶۰	۳	۰/۳۰۶	۰/۳۸۶	۲	۰/۶۵۰	۰/۴۶۰	۳	۰/۶۱۰	۰/۶۱۰
				۵	۰/۱۵۴	۰/۹۸۳	۳	۰/۱۵۷	۰/۵۵۷	۳	۰/۵۵۳	۰/۳۶۰	۳	۰/۳۳۱	۰/۷۳۰	۳	۰/۷۶۰	۰/۴۳۰
فرهنگ سیاسی - دیپلماتی		بین‌المللی	تعاملات برون‌مرزی	۳	۰/۸۷۰	۰/۵۱۰	۴	۰/۱۱۶	۰/۴۰	۲	۰/۱۶۰	۰/۷۵۳	۲	۰/۳۳۱	۰/۴۳۰	۲	۰/۱۰۶	۰/۲۵۰
				۳	۰/۶۳۰	۰/۷۸۰	۳	۰/۶۸۰	۰/۶۱۰	۳	۰/۷۷۰	۰/۵۳۳	۳	۰/۶۱۰	۰/۷۳۰	۳	۰/۷۶۰	۰/۴۳۰

ادامه جدول ۵: تعیین و رتبه‌بندی معیارها و زیر معیارها با استفاده از تحلیل رگرسیون چند متغیره

R	منطقه ۵			منطقه ۴			منطقه ۳			منطقه ۲			منطقه ۱			شاخص‌های فرهنگ	مؤلفه‌های فرهنگ	شهری		
	Etd.Dev	Mean	R	Etd.Dev	Mean	R	Etd.Dev	Mean	R	Etd.Dev	Mean	R	Etd.Dev	Mean	R				Etd.Dev	Mean
۰/۱۸۹	۰/۱۹۸	۱	۰/۷۸۸	۰/۲۱۶	۱	۰/۳۲۹	۰/۲۸۸	۱	۰/۴۱۳	۰/۳۱۲	۱	۰/۴۵۲	۰/۳۱۵	۱	۰/۴۵۲	۰/۳۱۵	۱	دینامی شهری دوجانبه		
۰/۸۰۵	۰/۶۳۳	۳	۰/۴۲۹	۰/۴۱۹	۱	۰/۶۶۱	۰/۶۲۱	۲	۰/۷۲۶	۰/۳۵	۲	۰/۴۴۱	۰/۸۱۴	۳	۰/۸۱۴	۰/۸۱۴	۳	حفظ تنوع زیستی حفاظت اکوسیستم	حفاظت	
۰/۲۹۸	۰/۵۰۲	۳	۰/۱۲۰	۰/۳۹۴	۱	۰/۳۱۸	۰/۵۰۹	۳	۰/۱۵۴	۰/۴۳۸	۲	۰/۳۳۸	۰/۵۱۷	۳	۰/۳۳۸	۰/۵۱۷	۳	عدم آلاینده‌گی هوا آب‌وخاک	عدم ایجاد آلودگی	فرهنگ اکوسیستم
۰/۴۸۸	۰/۸۶۶	۳	۰/۳۰۸	۰/۵۱۷	۱	۰/۸۱۹	۰/۹۵۱	۳	۰/۲۱۷	۰/۳۲۳	۲	۰/۹۱۰	۱/۲۵	۴	۰/۹۱۰	۱/۲۵	۴	عدم آلودگی صوتی و نور		
۰/۵۹۱	۰/۶۱۴	۳	۰/۴۷۵	۰/۵۱۹	۲	۰/۷۴۹	۱/۰۵	۴	۰/۳۱۶	۰/۳۸۸	۱	۰/۸۷۵	۱/۱۳	۴	۰/۸۷۵	۱/۱۳	۴	بناهای مذهبی (تعداد، وسعت، کیفیت)	بناها و اماکن	
۰/۷۱۳	۰/۹۱۱	۲	۰/۹۸۳	۱/۲۴	۴	۰/۸۱۵	۰/۹۵۲	۲	۰/۵۲۹	۰/۶۲۶	۲	۰/۹۷۸	۱/۱۷	۴	۰/۹۷۸	۱/۱۷	۴	اماکن اجرای مراسم دینی - مذهبی		فرهنگ دینی - مذهبی
۰/۵۲۰	۰/۵۴۱	۲	۰/۸۷۴	۱/۴۱	۴	۰/۳۳۳	۲/۴۹۹	۲	۰/۱۵۳	۰/۴۱۲	۲	۰/۲۹۱	۱/۳۳	۴	۰/۲۹۱	۱/۳۳	۴	تنوع مراسم دینی- مذهبی	تنوع و تعامل مذهبی	
۰/۴۶۵	۰/۶۶۱	۲	۰/۸۴۶	۰/۹۹۲	۴	۳۱۰	۰/۲۹۸	۲	۰/۵۸۶	۰/۸۲۱	۳	۰/۲۱۶	۰/۸۸۱	۳	۰/۲۱۶	۰/۸۸۱	۳	تنوع ادیان و مذاهب		
۰/۳۰۲	۰/۵۴۱	۳	۰/۸۶۴	۰/۸۸۵	۴	۰/۸۱۸	۰/۸۰۹	۴	۰/۵۴۶	۰/۵۵۲	۳	۰/۸۶۲	۰/۳۳۱	۴	۰/۸۶۲	۰/۳۳۱	۴	تعامل مذاهب		
۰/۲۵۵	۰/۵۰۹	۳	۰/۲۰۶	۰/۴۱۸	۲	۰/۴۷۰	۰/۶۲۰	۴	۰/۳۱۲	۰/۵۱۲	۳	۰/۴۳۳	۰/۵۹۳	۴	۰/۴۳۳	۰/۵۹۳	۴	تنوع قومیت‌ها		
۰/۶۱۲	۰/۴۶۸	۳	۰/۸۵۴	۰/۵۱۴	۳	۰/۵۵۳	۰/۳۵۵	۳	۰/۳۱۱	۰/۳۴۳	۳	۰/۱۵۰	۰/۲۱۵	۳	۰/۱۵۰	۰/۲۱۵	۳	تنوع مراسم بومی و قومی	تنوع و تعامل قومی	فرهنگ بومی - قومی
۰/۴۱۹	۰/۷۱۵	۴	۰/۹۱۶	۱/۲۶	۴	۰/۸۳۷	۰/۹۵۱	۴	۰/۹۰۲	۱/۰۳	۴	۰/۹۴۵	۱/۴۴	۵	۰/۹۴۵	۱/۴۴	۵	تعامل قومیت‌ها		

منطقه ۰		منطقه ۱		منطقه ۲		منطقه ۳		منطقه ۴		منطقه ۵		ابعاد فرهنگ شهری	مؤلفه‌های فرهنگ	فرهنگ شهری
R	Etd.Dev	Mean	R	Etd.Dev	Mean	R	Etd.Dev	Mean	R	Etd.Dev	Mean			
۰/۲۸۴	۰/۳۳۱	۳	۰/۳۳۳	۰/۳۲۹	۳	۰/۲۰۴	۰/۲۵۱	۲	۰/۱۴۹	۰/۲۴۴	۲	جذب و میزان پذیرش توریسم	گردشگرپذیری	
۰/۸۴۷	۰/۷۸۹	۴	۰/۴۳۰	۰/۴۱۹	۳	۰/۳۵۲	۰/۳۵۵	۲	۰/۱۸۰	۰/۷۷۲	۴	جذب و میزان پذیرش اکوتوریسم		
۰/۲۲۷	۰/۲۹۹	۲	۰/۶۸۷	۰/۵۵۴	۲	۰/۲۸۷	۰/۴۱۹	۲	۰/۵۷۰	۰/۴۱۹	۲	تکنولوژی حمل و نقل عمومی	وجوه شهر هوشمند و تکنولوژیک	
۰/۷۰۱	۰/۷۱۰	۲	۰/۷۲۰	۰/۷۸۷	۲	۰/۱۰۱	۰/۳۱۹	۲	۰/۱۷۴	۰/۳۰۸	۳	فناوری در عرصه خدمات شهری		
۰/۶۵۰	۰/۶۱۰	۳	۰/۶۳۳	۰/۳۳۲	۲	۰/۶۵۳	۰/۳۱۷	۲	۰/۷۳۰	۰/۵۵۷	۳	انعطاف تشکیلاتی و قانونی	رسالت سازمانی	
۰/۷۸۷	۰/۳۵۷	۳	۰/۶۵۰	۰/۳۲۵	۲	۰/۲۵۰	۰/۳۱۴	۲	۰/۳۱۰	۰/۲۱۸	۲	وجود اهداف معین سازمانی		فرهنگ سازمان‌های مدیریت شهری
۰/۶۸۷	۰/۳۳۰	۴	۰/۸۰۰	۰/۶۱۳	۴	۰/۵۷۰	۰/۲۷۰	۴	۰/۱۰۰	۰/۱۸۰	۴	اعتقادهای ارزشی	مبانی اعتقادی و ارزشی	
۰/۵۱۰	۰/۶۴۷	۳	۰/۵۹۰	۰/۷۲۰	۲	۰/۷۸۰	۰/۵۷۳	۳	۰/۷۷۰	۰/۷۷۴	۳	اصلاح و تغییر مسیرها	ارزشی	
۰/۳۳۰	۰/۱۸۷	۳	۰/۶۷۰	۰/۳۲۰	۳	۰/۱۶۰	۰/۵۵۰	۳	۰/۱۶۰	۰/۵۰۲	۳	تصمیم‌گیری‌های شورا مینا	یک‌پارچگی و انسجام نیروی انسانی	
۰/۴۴۰	۰/۵۳۰	۳	۰/۷۹۰	۰/۱۷۷	۳	۰/۶۸۰	۰/۲۷۰	۳	۰/۵۵۰	۰/۱۸۵	۳	رویکرد جمعی انتخاب مدیران		
۰/۶۵۶	۰/۵۵۰	۳	۰/۷۵۰	۰/۵۰۳	۲	۰/۲۲۰	۰/۳۵۵	۲	۰/۲۱۲	۰/۳۱۲	۲	تعامل و هماهنگی با سایر ارگان‌ها	تعاملات سازمانی	
۰/۴۸۳	۰/۵۱۶	۳	۰/۳۸۰	۰/۵۵۲	۳	۰/۳۰۲	۰/۳۲۱	۲	۰/۶۶۰	۰/۶۶۱	۳	عدالت محوری		
۰/۱۵۰	۰/۳۳۱	۳	۰/۳۱۴	۰/۶۱۲	۳	۰/۲۲۸	۰/۵۱۴	۳	۰/۵۵۵	۰/۶۸۳	۳	ارزش‌مداری	آگاهی بر ذات الهی انسان	فرهنگ کمال
۰/۷۸۷	۰/۹۸۰	۳	۰/۴۴۰	۰/۹۹۵	۳	۰/۶۶۲	۰/۶۰۴	۲	۰/۹۹۶	۱/۱۹	۴	آرامش		
۰/۹۰۲	۰/۹۵۱	۳	۰/۷۴۰	۰/۸۵۱	۳	۰/۶۹۰	۰/۷۱۶	۳	۰/۴۸۳	۰/۶۲۲	۳	حضور الوهیت		

در بعد فرهنگ اکوسیستم، در بخش مؤلفه «حفاظت»، به ترتیب مناطق ۱، ۲ و ۵ به دلیل حفظ تنوع زیستی و نیز حفاظت از اکوسیستم تأثیرگذاری بیشتری بر منظر شهری ارومیه نسبت به دو منطقه ۴ و ۵ دارند. همچنین، در بخش مؤلفه «عدم ایجاد آلودگی»، مناطق ۱ و ۳ تأثیرگذاری خود را بهتر و بیشتر نشان داده‌اند. دلیل این امر عدم آلودگی هوا، آب‌وخاک و نیز عدم و به نسبت کم‌تر آلودگی صوتی و نور نسبت به سایر مناطق است. در ادامه، در بعد فرهنگ دینی و مذهبی و در زیرمجموعه «بناها و اماکن»، به ترتیب مناطق ۴ و ۱ به دلیل تعداد، وسعت و کیفیت بناهای مذهبی و نیز مکان اجرای مراسم دینی و مذهبی تأثیرگذاری خود را بر منظر شهری ارومیه نشان داده‌اند. در بخش مؤلفه «تنوع و تعامل مذهبی»، به ترتیب مناطق ۴، ۲ و ۱ به دلیل تنوع در برگزاری مراسم دینی و مذهبی، تنوع ادیان و مذاهب موجود و نیز تعامل مثبت مذاهب نسبت به سایر مناطق، موفق‌تر عمل کرده‌اند و تأثیرگذاری این مناطق بر منظر شهری ارومیه مشهودتر است. در بعد فرهنگ بومی و قومی، در زیرمجموعه «تنوع و تعامل قومی»، مناطق ۴ و ۲ به دلایل مختلفی از جمله تنوع مراسم بومی و نیز تعامل بهتر قومیت‌ها موفق‌تر و شایسته‌تر عمل کرده‌اند و تأثیر آن‌ها بر منظر شهری ارومیه نسبت به سایر مناطق بیشتر بوده است. در مؤلفه «گردشگری»، منطقه ۵ موفق‌تر عمل کرده و توانسته با برنامه‌ریزی و مدیریت صحیح گردشگر بیشتری نسبت به سایر مناطق جذب کند. در بعد فرهنگ تکنولوژیک و سازمان‌های مدیریت شهری، در مؤلفه «وجود شهر هوشمند و تکنولوژیک» منطقه ۳، در بخش مؤلفه «رسالت سازمانی» مناطق ۴ و ۵، در بخش مؤلفه «مبانی اعتقادی و ارزشی» مناطق ۱ و ۲، در بخش مؤلفه «یکپارچگی و انسجام نیروی انسانی» مناطق ۲ و ۱ و نیز در بخش «تعاملات سازمانی» مناطق ۵ و ۳ تأثیرگذاری بیشتری بر منظر شهری ارومیه داشته‌اند. در انتهای این بحث و در بعد «فرهنگ کمال»، مناطق ۱ و ۳ موفق‌تر عمل کرده‌اند و تأثیرگذاری و ارتباط آن‌ها با منظر شهری ارومیه مشهودتر بوده است.

با توجه به جدول (۵)، هرکدام از شاخص‌های فرهنگی تأثیر متفاوتی را بر منظر شهری ارومیه دارد. در بعد فرهنگ شهری، مؤلفه «کالبد تاریخی» در منطقه ۴، به دلیل وسعت بافت تاریخی و تعداد بناهای تاریخی بیشتر از سایر مناطق بر منظر شهری تأثیرگذار بوده است. مناطق ۲، ۵، ۱ و ۳ در رده‌های بعدی قرار می‌گیرند. همچنین، در بخش مؤلفه «رسوم و پیشینه تاریخی»، منطقه ۴ در رده نخست و مناطق ۲، ۵، ۱ و ۳ در رده‌های بعدی قرار دارند. درکل، کالبد تاریخی در بعد فرهنگ تاریخی منطقه ۴ بسیار تأثیرگذار بوده است. در بعد فرهنگ ادبی و هنری، مؤلفه «اماکن ادبی-هنری» در منطقه ۴ به سبب تعداد و وسعت فرهنگ‌سراها و همچنین تعداد کتابخانه‌ها تأثیرگذاری بیشتری بر منظر شهری ارومیه نسبت به سایر مناطق دارد. در همین راستا، مناطق ۳، ۲، ۱ و ۵ در رده‌های بعدی قرار می‌گیرند. در بخش مؤلفه «اشخاص و ادبی-هنری» نیز مناطق ۴ و ۵ تأثیرگذاری بیشتری نسبت به سایر مناطق دارند. در بعد فرهنگ اقتصادی، مؤلفه «سرمایه تولید» در مناطق ۴ و ۵ به دلیل فراوانی تولید خالص و ناخالص و نیز سرمایه‌گذاری داخلی نسبت به سایر مناطق تأثیرگذاری بیشتری بر منظر شهری ارومیه دارند. در بخش مؤلفه «تعاملات اقتصادی»، مناطق ۱ و ۲ به دلیل سرمایه‌گذاری خارجی و همچنین میزان تبادلات برون‌مرزی تأثیرگذاری بیشتری بر منظر شهرداری و در بخش مؤلفه «عمرانی»، مناطق ۱، ۲، ۳، ۵ و ۴ به ترتیب موفقیت بیشتری داشته‌اند. در بعد فرهنگ سیاسی و دیپلماسی، در بخش مؤلفه «ملی»، مناطق ۴ و ۱ به دلیل برخورداری از امنیت و نیز شفافیت در اجرا و نظارت موفق‌تر عمل کرده و تأثیرگذاری خود را بر منظر شهری ارومیه نشان داده‌اند. همچنین، در بخش مؤلفه «بین‌المللی»، منطقه ۲ به دلیل تعاملات برون-مرزی گسترده‌تر و نیز دیپلماسی شهری دوجانبه میان شهرهای و برخی کشورهای اطراف (همسایه) بهتر و موفق‌تر عمل کرده است و تأثیرگذاری آن بر منظر شهری ارومیه نسبت به سایر مناطق مشهودتر است.

شهر را باهم و هم‌زمان در برمی‌گیرد، می‌توان ادعا نمود که ادراک شهر همان تفسیر منظر شهری است.

بافت یک شهر، نه فقط سند تاریخ ساخت آن، بلکه سند زندگی انسان‌هایی است که آن را ساخته‌اند و در آن زیسته‌اند. بنابراین، منظر فرهنگی به آن بخشی از تعامل گروهی مردم ساکن در یک خرد اکوسیستم اطلاق می‌شود که از مجاری چهارگانه شناخت، شامل علم، فلسفه، عرفان و مذهب به شناخت مشترکی از اکوسیستم کل منجر می‌گردد که در طول زمان حاصل می‌شود و در نتیجه فرهنگ مشترکی را پایه‌ریزی می‌کند. هدف این پژوهش، تحلیل تأثیر عوامل فرهنگی بر منظر شهری ارومیه بود. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که شاخص‌های فرهنگی بر ارتقای کیفیت منظر شهری تأثیر معناداری دارد. به عبارتی می‌توان اظهار داشت که شاخص‌های فرهنگی در مناطق مختلف ارومیه بر منظر آن تأثیر متفاوت و گوناگونی دارد. نتایج یافته‌های حاصل از این پژوهش با یافته‌های پژوهش بخارایی و همکاران (۱۳۹۸)، چراغی و همکاران (۱۴۰۰)، پراسکات و ناینسلم (۲۰۱۸)، ادیکاری و همکاران (۲۰۲۵)، منصوری و جهانبخش (۱۴۰۳) و ملک‌نیا و همکاران (۲۰۲۴) هم‌سو است. در تبیین نتایج این پژوهش می‌توان عنوان نمود که فرهنگ نقش به‌سزایی در شکل‌گیری و پایداری منظر شهری دارد. منظر شهری، به‌عنوان تبلور تعامل انسان و شهر، تحت تأثیر مستقیم فرهنگ شهروندان قرار می‌گیرد. این تأثیر از طریق مؤلفه‌های کالبدی، عملکردی و اجتماعی فرهنگی منظر قابل مشاهده است. به‌عبارت‌دیگر، شاخص‌های فرهنگی نه تنها بر شکل ظاهری شهر و فضاهای شهری تأثیر می‌گذارد، بلکه در نحوه استفاده و تعامل مردم با این فضاها نیز نقش تعیین‌کننده‌ای دارد. براساس نتایج، پیشنهاد‌های زیر قابل طرح هستند:

- بهره‌گیری از نشانه‌های فرهنگ تاریخی و اسلامی متناسب با تنوع فرهنگی در طراحی فضاهای شهری و ترکیب‌بندی مناسب در طراحی‌های معمارانه.

به‌طورکلی می‌توان اظهار داشت که شاخص‌های فرهنگی می‌توانند تأثیرات متفاوتی بر منظر شهری ارومیه داشته باشند. با توجه به تجزیه و تحلیل صورت گرفته و با توجه به میانگین وزنی هرکدام از شاخص‌های فرهنگی، به ترتیب مناطق ۴، ۱، ۵، ۲ و ۳ با ارزش عددی «۲۸۶ - ۲۷۳ - ۲۴۷ - ۲۳۲ - ۲۲۹» بیشترین تأثیر را بر منظر شهری ارومیه داشته‌اند. در تبیین نتایج حاصل در ارتباط با تأثیر مؤلفه‌های فرهنگی بر منظر شهری می‌توان بر نظریه راپاپورت اشاره نمود. راپاپورت تأکید می‌کند که شکل در زمینه، معنی پیدا می‌کند و برای فهم این معنا نیاز به شناخت آن فرهنگ است. وی فرم‌های منطقه را بخش مهمی از فرهنگ اولیه می‌داند که فرم خانه‌ها و ساختمان‌ها می‌توانند عملکرد فرهنگی را نشان دهند. بنابراین، در طراحی محیط‌های ساخته‌شده، منظر شهری که نحوه شکل‌گیری آن متأثر از فرهنگ است می‌تواند مسیر روشن‌تری را در راستای ارتقای کیفیت منظر شهری در اختیار طراحان شهری قرار دهد. براساس نظر راپاپورت فرهنگ با تأثیرگذاری بر هنجارها و ارزش‌ها در قالب فعالیت‌ها و رفتارهایی بازنمایی می‌شود و به شکل رفتارها و فعالیت‌ها بر شکل‌گیری محیط ساخته‌شده و منظر شهرتأثیرگذار است. بنابراین، مؤلفه‌های فرهنگی بر کیفیت منظر شهری تأثیر به‌سزایی دارند، چراکه افراد می‌توانند براساس همین مؤلفه‌های فرهنگی شکل گرفته در آن‌ها رفتار کنند و محیط زندگی خود را شکل دهند.

بحث و نتیجه‌گیری

منظر شهری وسیله‌ای است که شهر را پدیدار می‌کند. به‌عبارت‌دیگر، ترسیمات طراحان و معماران تنها در قالب منظر شهری است که به تجربه واقعی و انسانی بدل می‌شود. درواقع، از طریق منظر شهری است که ابعاد غیر کالبدی شهر امکان بروز و تجلی خارجی پیدا می‌کند. منظر شهری در آغاز امری عینی است که به‌واسطه کیفیت ظهور عوامل فیزیکی شهر موجودیت می‌یابد و به‌سبب گذشت زمان و تکرار، به عنصر مشترک پیونددهنده افراد جامعه بدل می‌گردد. از آن‌جا که منظر شهری، کالبد و کیفیت

۵. <http://bsnt.modares.ac.ir/article-2-7441-fa.html>
حیدری، علی اکبر، امیرحاجلو، الهام، کارخانه، معصومه، و احمدی فرد، نرگس. (۱۳۹۲). ارزیابی نقش منظر فضاهای جمعی در کیفیت شهری، نمونه موردی: منطقه یک تهران. معماری و شهرسازی آرمان شهر، ۵(۱۱)، صص ۳۲۳-۳۳۵.
۶. [SID. https://sid.ir/paper/521853/fa](https://sid.ir/paper/521853/fa)
راپاپورت، اموس (۱۳۹۲)، ترجمه فرح حبیب، معنی محیط ساخته شده، رویکردی در ارتباط غیرکلامی، انتشارات سازمان فناوری اطلاعات و ارتباطات شهرداری تهران.
۷. <https://ketab.ir/book/b7b91dd4-71d8-4fb8-a1e-b9dd53ead834>
شاه‌مرادی، مرتضی. (۱۳۹۸). مفهوم‌شناسی و واکاوی تبیین مفهوم پلیس فرهنگی. مطالعات فرهنگی پلیس، ۶(۳)، صص ۳۷-۶۱.
۸. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.27833380.1398.6.3.2.1>
کیانی، گشتاسب؛ افضل، کوروش؛ زیاری، کرامت‌الله. (۱۴۰۱). تحلیل و بررسی تأثیر فرهنگ بر برنامه‌ریزی در فرهنگ شهروندی و شهری ایران. نشریه ایرانی مطالعات شهروندی، ۱(۱)، صص ۱۰۷-۱۳۸.
۹. <https://doi.org/10.22052/ijcs.2023.248510.1004>
گوردن، کریستوفر؛ ماندی، سایمون. (۱۳۹۳). دیدگاه‌های اروپایی درباره سیاست فرهنگی، ترجمه هادی غبرائی، نشر پژوهش‌های فرهنگی.
۱۰. <https://www.gisoom.com/book> -/
مخلص، فرناز؛ فرزین، احمدعلی؛ جوادی، شهره. (۱۳۹۲). مزار پیرمیراد، منظر فرهنگی - آیینی شهرستان بانه. باغ نظر، ۱۰(۲۴)، صص ۲۷-۳۸. https://www.bagh-sj.com/article_2691.html
۱۱. منصور، سیدامیر (۱۳۸۹)، چستی منظر شهری، بررسی تاریخی تحولات مفهومی منظر شهری در ایران، مجله منظر، ۳(۱)، صص ۲۵-۴۵. https://www.manzar-sj.com/article_405.html
۱۲. ورمزیار، مهدی؛ پورمنافی، ابوالفضل. (۱۴۰۳). نقش فرهنگ عمومی در پیشگیری از بروز نارضایتی‌های صنفی: مطالعه موردی استان همدان. مطالعات فرهنگی پلیس، ۱۱(۴)، صص ۷۱-۸۳.
۱۳. <https://doi.org/10.22034/jpcs.2025.1281240.1371>
نصر، طاهره. (۱۳۹۵). جایگاه نشانه‌های شهری در واکاوی مؤلفه‌های هویت و فرهنگ در سیمای شهر ایرانی، هویت شهر، ۱۱(۲)، صص ۱-۱۸.
۱۴. <https://elmnet.ir/doc/1691999-1651>

- بهره‌بردن از جلوه‌های هویت‌ساز، از جمله المان‌ها، میلمان‌ها و نشانه‌ها در بهبود ساخت منظر شهر.
- کمک به ارتقای حس تعلق با مکان‌سازی در شهر، جهت حضور در فضاهای شهری با هویتی مرکب از تنوع فرهنگی منطقه.
- بهره‌بردن از پتانسیل شبکه مدنی شهر جهت بهبود منظر شهری با توسعه فرهنگ مشارکت.
- تأکید بر تنوعی از محلات در شهر متناسب با اقوام ساکن در آن و ایجاد پیوند بین محلات.
- بهره‌بردن از تکنولوژی برای کاربست مؤلفه‌های فرهنگی جهت ساخت هویتی درخور برای شهر.
- تأکید بر مکان‌سازی و زندگی شبانه در شهر ارومیه برای ساخت مناطقی هویت‌مند برای اهالی.
- بهره‌بردن از محصولات متنوع فرهنگی در شهر ارومیه در حیطه‌های تجاری، صنعتی، معماری و شهرسازی.
- توجه به باورها و آثار خلق شده در شهر و بهره‌بردن از آن‌ها در توسعه و ارتقای منظر شهری.

منابع

۱. اشرفی، مهناز. (۱۳۹۹). پایداری در معماری استقرارگاه‌های منظر فرهنگی میمند. مطالعات معماری ایران، ۹(۱۷)، صص ۹۷-۱۲۲.
۲. امین‌زاده، بهناز. (۱۳۹۵). ارزش‌ها در طراحی منظر شهری: پایداری، زیبایی و هویت. تهران: دانشگاه تهران. <https://doi.org/10.22052/9.17.97>
۳. بخارایی، احمد، شربتیان، محمدحسن؛ کبیری، لیل (۱۳۹۸). تحلیل جامعه‌شناختی وضعیت شهروندی فرهنگی و منظر فرهنگی، مجله جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۸(۲)، صص ۳۴-۴۸.
۴. https://qjssd.atu.ac.ir/article_383.html
پورجعفر محمدرضا، دهقانی فهیمه (۱۳۹۰). نقش "بازآفرینی" مناظر فرهنگی بر ارتقای کیفیت "زندگی شهروندی" نمونه موردی: مجموعه زندیه شیراز. نقش جهان - مطالعات نظری و فناوری‌های نوین معماری و شهرسازی. ۱(۱): صص ۸۱-۹۴

- <https://doi.org/10.1016/j.rsase.2024.101142>
22. Richards, G., & Wilson, J. (2004). The impact of cultural events on city image: Rotterdam, cultural capital of Europe 2001. *Urban studies*, 41(10), pp 1931-1951. <https://doi.org/10.1080/0042098042000256323>
 23. Roseland, M., (2012). Toward sustainable communities: Solutions for citizens and their governments. New Society Publishers, 2022 Jul 17. <https://books.google.com/>
 24. Shu, B., Chen, Y., Zhang, K. X., Dehghanifarsani, L., & Amani-Beni, M. (2024). Urban engineering insights: Spatiotemporal analysis of land surface temperature and land use in urban landscape. *Alexandria Engineering Journal*, 92, pp 273-282. <https://doi.org/10.1016/j.aej.2024.02.066>
 25. Wu, J. Hobbs R., (2017). Key topics in landscape ecology. Cambridge: Cambridge University Press. <https://books.google.com/books?>
 26. Yutian, L. U., Sun, X. U., Songxue, L. I. U., & Jiayu, W. U. (2022). An approach to urban landscape character assessment: Linking urban big data and machine learning. *Sustainable Cities and Society*, 83, pp 103983. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2022.103983>
 27. Zhang, X., Lin, E. S., Tan, P. Y., Qi, J., Ho, R., Sia, A., ... & Cao, Y. (2024). Beyond just green: Explaining and predicting restorative potential of urban landscapes using panorama-based metrics. *Landscape and Urban Planning*, 247, pp 1-13. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2024.105044>
 14. Andrews, T. D., & Buggey, S. (2018). Authenticity in Aboriginal cultural landscapes. *APT bulletin*, 39(2/3), pp 63-71. https://d1wqtxtslxzle7.cloudfront.net/31547720/Andrews-Buggey_APTB_39%282%29.pdf
 15. Adhikary, M., Ghosh, D., Mandal, B., & Das, S. (2025). Estimating and mapping the value of cultural ecosystem services in an urban landscape context. *Applied Geography*, 177, pp103-556. <https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2025.103556>
 16. Besio, M.; (2023); Conservation Planning: The European Case of Rural Landscape; In: World Heritage Paper 7: Cultural Landscape: the Challenges of Conservation; UNESCO World Heritage Center; Pages: pp67-60. https://whc.unesco.org/documents/publi_wh_papers_07_en.pdf#page=61
 17. Brown, G., & Raymond, C. (2017). The relationship between place attachment and landscape values: Toward mapping place attachment. *Applied geography*, 27(2), pp 89-111. <https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2017.11.002>
 18. Kim, J. H., Lee, S., Hipp, J. R., & Ki, D. (2021). Decoding urban landscapes: Google street view and measurement sensitivity. *Computers, Environment and Urban Systems*, 88(1), pp 20-43. <https://doi.org/10.1016/j.compenvurbsys.2021.101626>
 19. Maleknia, R., & Pakravan-Charvadeh, M. R. (2025). Cultural roots in urban landscapes: Examining psychological and place attachment factors in heritage tree conservation. *Journal for Nature Conservation*, 84, p126816. <https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2025.103556>
 20. Ribeiro, M. P., Menezes, G. P., Figueiredo, G. K., de Mello, K., & Valente, R. A. (2024). Impacts of urban landscape pattern changes on land surface temperature in Southeast Brazil. *Remote Sensing Applications: Society and Environment*, 33(1), pp 20-39. <https://doi.org/10.1016/j.rsase.2024.101142>
 21. Ribeiro, M. P., Menezes, G. P., Figueiredo, G. K., de Mello, K., & Valente, R. A. (2024). Impacts of urban landscape pattern changes on land surface temperature in Southeast Brazil. *Remote Sensing Applications: Society and Environment*, 33, p 101142.